

Hoivatyön toimintaympäristötekijöiden merkitys koulutukselle

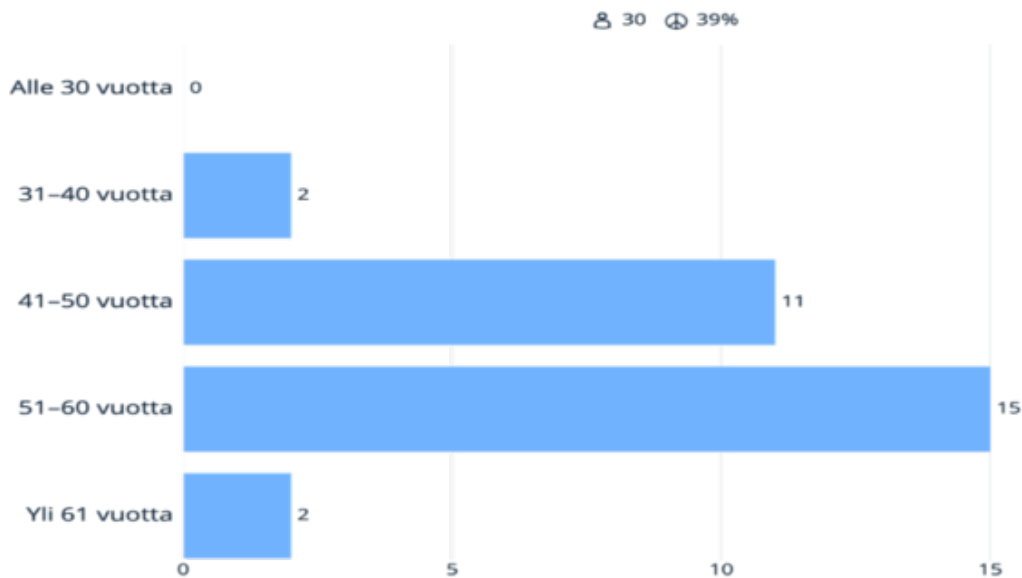
TEKSTI | Soili Vento

////////////////////

Artikkelissa tarkastellaan sosiaali- ja terveysalan opettajien näkemyksiä hoivatyön toimintaympäristötekijöistä ja niiden merkityksestä ammatillisessa koulutuksessa. Tutkimustulokset perustuvat Hoivatyön muotoilu – täydennyskoulutukseen liittyvään kyselyyn. Koulutuksen rahoitti Opetushallitus ja linkkiä jaettiin koulutuksen markkinoinnin yhteydessä syksyllä 2019. Kyselyyn osallistuminen ei ollut edellytys koulutukseen osallistumiselle. Kyselyn tuloksia hyödynnettiin koulutuksen oppimateriaaleissa. Hoivatyön toimintaympäristötekijöitä tutkittiin PESTEL¹ analyysillä, joka jakaantuu poliittisiin -, ekonomisiin -, sosiaalisiin -, teknologisiin- ja ekologisiin tekijöihin sekä hoivatyötä ohjaavaan lainsäädäntöön (ks. Vuorinen 2014).

Kyselyn toteutus ja vastaajien taustatiedot

Kysely perustui hoivatyön kuuteen toimintaympäristötekijään, joihin jokaiseen laadittiin neljä väittämää yhteistyössä Zeffi -kyselyohjelman toimittajan kanssa ([Zeffi – Fiksuin ja helppokäyttöisin kyselytyökalu](#)). Vastaajat arvioivat yhteensä 24 väittämää kahdella ulottuvuudella, joista ensin annettiin arvosana 1-10 väliltä, kuinka samaa tai eri mieltä oltiin asiasta. Seuraavaksi arvioitiin pystyakselilla kunkin väittämän merkitystä ammatilliselle koulutukselle. Kyselyyn vastattiin nimettömänä ja vastaajien anonymiteetin suojaamiseksi vastaukset tallentuivat kyselyohjelman palvelimelle. Kyselyn linkin avasi 49 vastaajaa ja taustatiedot täytti 30 vastaajaa. Vastaajien määrä vastaajien määrä vaihteli eri toimintaympäristötekijöiden kohdalla 36-29 välillä. Kuviossa 1 on havainnollistettu vastaajien ikäjakauma.

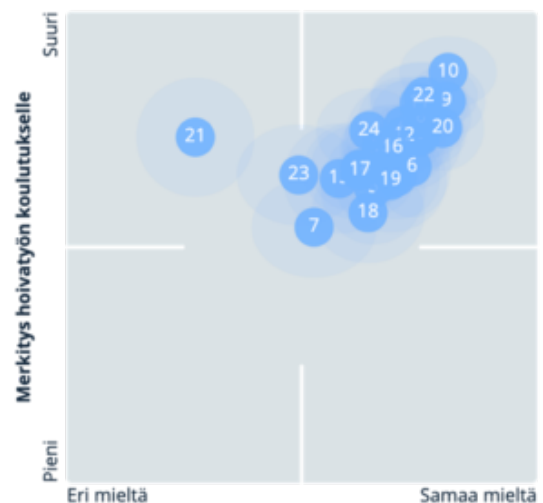

Kuvio 1: Vastaajien ikä (N=30) (Soili Vento / Zeffi)

Taustatiedot täytäneistä vastaajista 28 työskenteli Uudellamaalla sijaitsevassa oppilaitoksessa ja kaksi vastaajaa muualla Suomessa. Kaikki vastaajat ovat pitkän työkokemuksen omaavia. Vain viisi vastaajaa oli työskennellyt vähemmän kuin 5 vuotta sosiaali- ja terveysalan opettajana. 18 vastaajalla oli työkokemusta 5-20 vuoden välillä ja 7 vastaajaa oli työskennellyt yli 21 vuotta opettajana sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa.

Kyselyn tulokset

Kuvioon 2 on havainnollistettu kaikkien toimintaympäristötekijöiden tulokset. Ympyrässä oleva numero kertoo väittämän numeron kyselyssä ja sijainti nelikentässä kuvaa kaikkien vastaajien arvion keskiarvoa. Vastaajien määrä on merkitty sulkuihin (N) ja väittämän ensimmäinen keskiarvo kertoo kuinka samaa tai erimieltä vastaajat ovat olleet väittämästä. Asian merkitystä sosiaali- ja terveysalan ammatilliselle koulutukselle kuvataan jälkimmäisellä keskiarvolla.

Kuvio 2: Hoivatyön toimintaympäristötekijät (Soili Vento / Zeffi)

Hoivan poliittiset tekijät

1. Vastaajat (N=36) olivat samaa mieltä, että

”Kunnilla tulisi säilyä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämismäärä ja tuottajien hankinta” (ka 7,5). Järjestämismäärään merkitys koulutukselle arvioitiin lähes yhtä tärkeäksi (ka 7,4).

2. Vastaajat (N=35) olivat samaa mieltä, että **”Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen tarvitaan julkista, yksityistä ja järjestösektoria”** (ka 7,5).

Monituottajamallin merkitys koulutukselle arvioitiin lähes yhtä tärkeäksi (ka 7,4).

3. Vastaajat (N=34) olivat samaa mieltä, että **"Asiakkaan valinnanvapauden mahdollistuminen edellyttää palvelusetelin käytön laajentamista"** (ka 7,0). Valinnanvapauden merkitys koulutukselle ei arvioitu yhtä tärkeäksi (ka 6,5).

4. Vastaajat (N=32) olivat samaa mieltä, että **"Hoivapalvelujen riittämättömyys ikääntyneillä, johtuu kuntien hoivapoliittisista linjauksista"** (ka 7,2). Poliittisten linjausten merkitys koulutukselle arvioitiin hieman tärkeämmäksi (7,6).

Hoivan ekonomiset tekijät

5. Vastaajat (N=31) olivat samaa mieltä, että **"Asiakasmaksut pitäisi poistaa hoivapalveluista, jotta avun saaminen ei olisi tuloista riippuvaista"** (ka 6,5). Asiakasmaksujen merkitystä koulutukselle ei arvioitu yhtä tärkeäksi (ka 6,3).

6. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **"Hoivapalvelut pitäisi rahoittaa verovaroin hoivan saatavuuden takaamiseksi"** (ka 7,4). Hoivapalvelujen rahoituksen merkitys koulutukselle ei arvioitu yhtä tärkeäksi (ka 6,7).

7. Vastaajat (N=31) eivät olleet samaa mieltä, että **"Suomessa pitäisi olla myytävänä yksityisiä hoivavakuutuksia vanhenemisen turvaksi"** (ka 5,3). Hoivavakuutusten merkitys koulutukselle arvioitiin hieman tärkeämmäksi (ka 6,7).

8. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **"Hoivatyöntekijöiden saatavuuden varmistamiseksi hoitajien palkkoja olisi korotettava"** (ka 7,5). Hoitajien palkkauksen merkitys koulutukselle arvioitiin hieman tärkeämmäksi (ka 7,8).

Hoivan sosiaaliset tekijät

9. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **"Hoivan tuottamisen lähtökohtana tulee olla yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus"** (ka 8,1). Yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden merkitys koulutukselle arvioitiin yhtä tärkeäksi (ka 8,1).

10. Vastaajat (N=29) olivat samaa mieltä, että **"Hoivapalvelun laatu muodostuu henkilöstön osaamisesta ja työn organisoinnista"** (ka 8,1). Hoivapalvelujen laadun merkitys koulutukselle arvioitiin tärkeimmäksi asiaksi (ka 8,7) tässä kyselyssä.

11. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **"Hoivatyön arvostusta voidaan lisätä korostamalla työhön liittyviä eettisiä näkökulmia"** (ka 7,5). Hoivatyön arvostuksen merkitys koulutukselle arvioitiin hieman tärkeämmäksi (ka 8,1).

12. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **"Hoivatyön monikulttuurisuus rikastuttaa asiakkaiden ja henkilöstön vuorovaikutusta"** (ka 7,2). Monikulttuurisuuden merkitys koulutukselle arvioitiin hieman tärkeämmäksi (7,4).

Hoivan teknologiset tekijät

13. Vastaajat (N=30) eivät olleet aivan samaa mieltä, että **”Asiakkaiden/omaisten sote-palvelujen sähköisen asioinnin opastus on työntekijöiden vastuulla”** (ka 5,8). Sähköisen asioinnin opastuksen merkitys koulutukselle arvioitiin hieman tärkeämmäksi (ka 6,5).

14. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **”Teknologiset ja digitaaliset työvälineet sekä hoivarobotit helpottavat merkittävästi hoivatyötä”** (ka 6,2). Teknologisten työvälineiden merkitys koulutukselle arvioitiin hieman tärkeämmäksi (ka 6,7).

15. Vastaajat (N=29) olivat samaa mieltä, että **”Etähoivan kehittämisessä ei ole hyödynnetty riittävästi hoivatyöntekijöiden näkemyksiä”** (ka 6,7). Etähoivan kehittämisen merkitys koulutukselle arvioitiin hieman tärkeämmäksi (ka 7,1).

16. Vastaajat (N=29) olivat samaa mieltä, että **”Teknologinen kehitys ei ole tuonut merkittävästi lisää aikaa asiakkaan kohtaamiseen hoivatyössä”** (ka 6,9). Teknologisen kehittämisen merkitystä koulutukselle ei arvioitu yhtä tärkeäksi arvioitiin hieman tärkeämmäksi (ka 7,1).

Hoivan ekologiset tekijät

17. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **”Asiakastietojärjestelmät ovat helpottaneet kirjaamista ja vähentäneet paperin kulutusta”** (ka 6,2). Asiakastietojärjestelmien merkitys koulutukselle arvioitiin hieman tärkeämmäksi (ka 6,6).

18. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **”Hoivapalvelujen kilpailutuksiin pitäisi lisätä ilmastonmuutokseen liittyvät näkökohdat”** (ka 6,4). Ilmastonmuutoksen näkökulman merkitystä koulutukselle ei arvioitu kovin tärkeäksi (ka 5,7).

19. Vastaajat (N=29) olivat samaa mieltä, että **”Hoivapalvelun laatuksiteereihin pitäisi sisällyttää myös hoivan tuottamisen hiilijalanjälki”** (ka 6,9). Hoivan hiilijalanjäljen merkitystä koulutukselle ei arvioitu yhtä tärkeäksi (ka 6,4).

20. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **”Ateriapalvelujen ravintosuosituksissa tulisi korostaa kotimaista lähiruokaa”** (ka 8,0). Ravintosuositusten merkitystä koulutukselle ei arvioitu yhtä tärkeäksi (ka 7,5).

Hoivan lainsäädäntö

21. Vastaajat (N=30) eivät olleet samaa mieltä, että **”Hoivatyöntekijöiden riittävyden turvaamiseksi pätevyysvaatimuksia tulisi alentaa”** (ka 2,7). Työntekijöiden pätevyysvaatimusten merkitys koulutukselle arvioitiin tärkeäksi (ka 7,3).

22. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **”Lakiin tulisi kirjata asiakkaan hoitoisuuden mukainen hoitajamitoitus”** (ka 7,3). Hoitajamitoituksen merkitys koulutukselle arvioitiin erittäin tärkeäksi (ka 8,2).

23. Vastaajat (N=30) eivät olleet samaa mieltä, että **”Eri ammattiryhmien välinen työnjako on hoivassa liian säädeltyä ja vaikeuttaa yhteistyötä”** (ka 4,9). Yhteistyön säätelyn merkitys koulutukselle arvioitiin hieman tärkeämmäksi (ka 6,5).

24. Vastaajat (N=30) olivat samaa mieltä, että **”Hoivatyön turvallisuudessa ei huomioida riittävästi työntekijöiden turvallisuutta”** (ka 6,4). Työntekijöiden turvallisuuden huomioimisen merkitys koulutukselle arvioitiin tärkeäksi (ka 7,5).

Tulosten pohdintaa

Ammatillisen koulutuksen reformin myötä oppilaitosten työelämäyhteistyö on lisääntynyt (VTV tarkastuskertomus 2021, 30-31), jolloin myös toimintaympäristötekijöiden merkitys korostuu. Kyselyyn vastanneet ammatilliset opettajat säilyttäisivät sosiaali- ja terveystalouden järjestämistä kunnilla. Tulokseen vaikuttaa kyselyn ajankohta vuonna 2019, jolloin sote-uudistuksen hyvinvointialueet eivät olleet yleisesti tiedossa.

Työssäoppimisen mahdollisuuksien näkökulmasta on ymmärrettävää, että opettajien mukaan palvelujen tuottamiseen tarvitaan julkista, yksityistä ja järjestösektoria.

Työssäoppimisen turvaamiseksi opettajien mielestä hoivapalvelut tulisi jatkossakin rahoittaa verovaroin. Hoitajien palkkojen korottamista työntekijöiden saatavuuden varmistamiseksi pidettiin koulutuksen kannalta merkittävänä tekijänä. Opettajat pitävät yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta hoivan tuottamisessa merkittävänä ammatilliselle koulutukselle. Hoivapalvelujen laadun perustumista henkilöstön osaamiseen ja työn organisointiin nähtiin koulutukselle kaikista merkityksellisimpänä asiana. Kaikkien vastaajien mielestä hoivatyön arvostusta voitaisiin lisätä korostamalla eettisiä näkökulmia.

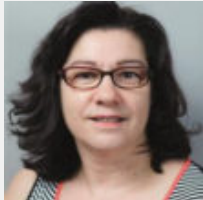
Teknologinen kehitys ja hoivarobotit nähdään hoivatyötä helpottavina tekijöinä. Koulutuksen kannalta merkityksellistä on, ettei teknologinen kehitys ja hoivarobotit ole merkittävästi lisänneet aikaa asiakkaan kohtaamiseen. Tutkimuksiin ja kokeiluihin perustuen robottien hyödyllisyyteen hoivatyössä liittyy myös taloudellisia, sosiaalisia että eettisiä riskejä (Niemelä ym. 2021). Hoivan tuottamisen hiilijalan jälkeä merkityksellisempänä tekijänä hoivatyön koulutukselle oli ateriasuositukset, joissa korostetaan kotimaista lähiruokaa. Kyselyn vastaajat opettivat lähihoitajia ja hoiva-avustajia, joiden työhön liittyy asiakkaiden ateriointiin ja ravintosuosituksiin liittyvät kysymykset.

Hoivatyöntekijöiden riittävyden turvaamiseksi ei pätevyysvaatimuksia tulisi alentaa. Sosiaali- ja terveystalouden koulutukselle toiseksi merkittävimpänä asiana nähdään, että lakiin tulisi kirjata asiakkaan hoitoisuuden mukainen hoitajamitoitus. Opettajat eivät koe, että eri ammattiryhmien välinen työnjako hoivassa olisi liian säänneltyä ja vaikeuttaisi yhteistyötä. Se nähdään kuitenkin merkityksellisenä koulutukselle. Sosiaali- ja terveystalouden työntekijöiden turvallisuuden huomioimista pidettiin merkityksellisenä koulutukselle. Hoiva- ja hoitotyössä tarvitaan kykyä hahmottaa työpaikan turvallisuutta kokonaisvaltaisesti sekä tunnistaa vaaroja ja tehdä riskienarviointia (Martikainen & Palo 2018, 164).

Lähteet:

- Ammatillisen koulutuksen reformi. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 2/2021 [Tarkastuskertomus 2/2021: Ammatillisen koulutuksen reformi \(vtv.fi\)](#)
- Martikainen, S. & Palo, L. (2018). Turvallisuutta vanhojen ihmisten kotihoitoon yhteiskehittämisen keinoin. Gerontologia 3/2018 <https://doi.org/10.23989/gerontologia.75362>
- Niemelä, M., Heikkinen, S., Koistinen, P., Laakso, K., Melkas, H., & Kyrki, V. (eds.) (2021). Robots and the Future of Welfare Services – A Finnish Roadmap. Aalto University publication series CROSSOVER, 4/2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-64-0323-6>
- Vuorinen, T. (2014). Strategiakirja – 20 työkalua. 2. painos. Helsinki: Talentum.
- Zeffi – Fiksuin ja helppokäyttöisin kyselytyökalu <https://www.zef.fi/fi/>

URN <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022012510136>

Soili Vento

soili.vento(at)laurea.fi

lehtori

ammatillinen koulutus

hoivatyö

PESTEL

toimintaympäristötekijät